

До 150-річчя від дня народження

<https://doi.org/10.15407/uhj2023.06.116>
УДК [94(477:100):929І.Боберський] «1873/1947»

Андрій СОВА

доктор історичних наук, професор, доцент кафедри олімпійської освіти,
Львівський державний університет фізичної культури ім. І. Боберського (Львів, Україна);
старший науковий співробітник відділу новітньої історії,
Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (Львів, Україна)
sovaandrij1980@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0548-4975>

Михайло РОМАНЮК

кандидат історичних наук, завідувач відділу новітньої історії,
Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (Львів, Україна)
rmv.lviv@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9407-0066>

ІВАН БОБЕРСЬКИЙ — ВИЗНАЧНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ СУСПІЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ І ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИЙ ДІЯЧ

Мета — комплексно проаналізувати суспільно-культурну, освітньо-виховну та військово-політичну діяльність І. Боберського, дати оцінку його місця й ролі в історії України. **Методологія** ґрунтується на принципах науковості, історизму, системності, верифікації. Використано біографічний, проблемно-хронологічний і ретроспективний методи, просопографічний підхід та методи, напрацьовані спеціальними (допоміжними) історичними дисциплінами: генеалогією, сфрагістикою, фалеристикою, вексилологією й ін. **Наукова новизна** полягає у визначенні ролі І. Боберського у суспільно-культурних процесах на Галичині та в діаспорі, висвітленні його військово-політичної, державотворчої діяльності. **Висновки.** У житті І. Боберського можна виокремити п'ять періодів: 1) 1873—1901 рр. — дитячі та юнацькі роки,

Цитування: Сова А., Романюк М. Іван Боберський — визначний український суспільно-культурний і військово-політичний діяч. *Український історичний журнал*. 2023. № 6 (573). С. 116—132. <https://doi.org/10.15407/uhj2023.06.116>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2023. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

гімназійне навчання (1884—1891 рр.), здобуття вищої освіти в університетах Львова і Граца (1891—1899 рр.), перші два роки педагогічної праці у львівській (1899—1900 рр.) і дрогобицькій (1900—1901 рр.) гімназіях; формування світоглядних орієнтирів; поворотний момент — переїзд 1901 р. до Львова; 2) 1901—1914 рр. — педагог, громадсько-культурний діяч у Львові та загалом на Галичині; 3) 1914—1923 рр. — військово-політична й державотворча діяльність І. Боберського в Бойовій (з 1917 р. — Центральній) управі легіону січових стрільців, Головній українській раді, Загальній українській раді, Державному секретаріаті військових справ ЗУНР, представництві ЗУНР у США та Канаді; 4) 1924—1932 рр. — суспільно-культурна й політична діяльність у Канаді; 5) 1932—1947 рр. — життя в місті Тржич в Югославії, де І. Боберський, як і в попередній період, працював у суспільно-культурному напрямі, багато часу приділяючи впорядкуванню свого архіву та книгозбірні, написанню спогадів.

Ключові слова: І. Боберський, суспільно-культурна, освітньо-виховна, військово-політична діяльність, націєтворення, Львів, Галичина, українська діаспора, Європа, США, Канада.

Упродовж XVI—XX ст. рід Боберських дав українській еліті чимало священників, педагогів, науковців, військових, громадських і культурно-просвітніх діячів. Одним з його яскравих представників став Іван Боберський (1873—1947 рр.) — педагог, громадський, військово-політичний і державний діяч, організатор, засновник українського «тіловиховання», спортсмен, журналіст, редактор, видавець, перекладач, архівіст, фотограф, меценат. 14 серпня 2023 р. виповнилося 150 років від дня його народження.

Перші невеликі розвідки про І. Боберського з'явилися ще за життя. Однак фахові дослідження його життєвого і творчого шляху розпочалися вже після розпаду СРСР та проголошення незалежності України, коли було відкрито спецфонди державних архівів. У різний час, починаючи з 1990-х рр., справі відновлення національної пам'яті, зокрема поширенню правдивої інформації про І. Боберського, сприяли наукові, науково-популярні, популярні та публіцистичні праці дослідників і краєзнавців, котрі зазвичай вивчали його життєвий шлях крізь призму внеску у сферу фізичного виховання і спорту, цілком заслужено називаючи І. Боберського «батьком українського тіловиховання». Однак аналіз джерел показав, що такий підхід суттєво звужує розуміння проблеми й не дає повною мірою осягнути масштаб постаті, всебічно висвітлити різні аспекти життя та діяльності. На шпальтах української галицької преси підкреслювався величезний внесок І. Боберського в українську справу, автори публікацій ставили його в один ряд із такими великими українцями, як І. Франко та митрополит Андрей (Шептицький). З огляду на це, у цій статті запропоновано інший підхід, зокрема розширено контексти і проаналізовано біографію І. Боберського як українського націєтворця.

І. Боберський народився 14 серпня 1873 р. у с. Доброгостів на Дрогобиччині в багатодітній священничій родині¹. На формування його світогляду вплинуло насамперед родинне виховання. Батько — о. Микола Боберський — був одним із найавторитетніших священників і громадських діячів кінця XIX — початку

¹ Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі — ЦДАІАЛ України). Ф. 201. Оп. 4 а. Спр. 6532. Арк. 19 зв.

ХХ ст. на Бойківщині. У селах і містечках, де він провадив свою душпастирську працю, оживала та пожвавлювалася культурна, просвітницька, господарська діяльність. Мати — Анна-Домініка Козаневич (донька Іллі та Юліани з Паславських) — була вчителькою за фахом. Микола та Анна одружилися 1872 р., перед висвяченням Боберського у сан [1, С. 114]. З огляду на священничу працю батька, дитячі й підліткові роки Івана минули в постійних переїздах із парафії до парафії. У 1870—1880-х рр. він проживав із родиною у селах Доброгостів на Дрогобиччині (1873—1874 рр.), Завадка на Турківщині (1874—1876 рр.), Криниця на Дрогобиччині (1876 р.), Гординя на Самбірщині (1876 р.), Стрільбичі на Старосамбірщині (1876—1879 рр.), Черхава на Самбірщині (1879—1883 рр.), Злоцьке біля Нового Санчу (1883—1887 рр.) [2, С. 101, 131, 146, 522, 572, 600]. У 1884—1887 рр. — учень гімназії в Новому Санчу. З 1887 по 1891 рр. мешкав у с. Ваньовичі на Самбірщині. У 1887—1891 рр. навчався в гімназії у Самборі. Батько І. Боберського протистояв проявам москвофільства у середовищі української інтелігенції. В такому ж дусі виховував своїх дітей. На все життя Іван запам'ятав батькову науку: «Думай по-українськи!» [3, С. 357].

У самбірській гімназії І. Боберський, окрім фізики, логіки, математики, історії та інших дисциплін, вивчав декілька іноземних мов: латину, грецьку, польську, німецьку [4, С. 49—50]. Особливе зацікавлення виявляв саме до німецької, що визначило майбутню спрямованість його студій і праці. Після закінчення гімназії впродовж 1891—1899 рр. навчався в університетах Львова і Граца, де здобув фах учителя німецької мови та спеціаліста з гімнастики (фізичного виховання) [1, С. 114]. В університеті Граца проявив себе як зразковий студент. Українці ставили його за приклад іншим навіть у міжвоєнний період. Яскраве свідчення цього — спогади уродженця Тернопільщини Пилипа Гайди, які він записав, навчаючись у Граці 1923 р. [5, С. 358]. У 1897 р. І. Боберський закінчив однорічний гімнастичний курс та склав іспит у Грацькому університеті з «руханки для державних середніх шкіл», отримавши кваліфікацію вчителя гімнастики². Зауважимо, що в більшості країн Європи на той час фізичне виховання лише впроваджувалося в навчальні програми закладів освіти та на Галичині було справою малознаною, а «тіловиховні» заняття зазвичай будувалися на основі німецької, шведської, французької та чеської гімнастичних систем. Студії з фізичного виховання І. Боберський продовжував, відвідуючи країни Європи та знайомлячись із національними гімнастичними системами і провідними європейськими тенденціями того часу.

Закінчивши навчання у Граці, І. Боберський повернувся на Галичину³. 2 червня 1899 р. він склав іспит, що дав йому право працювати на посаді заступника вчителя [6, С. 49]. Це підтверджено його листом до членів Українського студентського товариства «Русь» у Граці: «Перебувши 2.VI-го іспитові

² Боберський І. Автобіографія: машинопис. 1924 р. Осередок української культури і освіти у Вінніпезі.

³ Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі — ЦДАВО України). Ф. 2188. Оп. 2. Спр. 44. Арк. 362.

муки без перепон здоровлю Вас тою новиною — зо Львиного Граду»⁴. Перші кроки як педагог він зробив у IV цісарсько-королівській гімназії у Львові (1899—1900 рр.) [7, С. 50—51] та цісарсько-королівській гімназії у Дрогобичі (1900—1901 рр.) [8, С. 32]. Саме у цих навчальних закладах почав використовувати набуті знання з німецької мови та теорії й методики фізичного виховання. Впродовж усієї своєї педагогічної праці в Академічній гімназії та її філії у Львові (1901—1918 рр.), приватній жіночій семінарії Українського педагогічного товариства (1903—1905 рр.) та Українській жіночій гімназії сестер василіянок (1906—1914 рр.) [9, С. 71—80] у Львові І. Боберський зумів зробити чимало для освітнього розвитку української молоді. Він навчав німецької мови, завідував німецькомовною бібліотекою, запровадив у навчальний процес уроки фізичного виховання, заклав підвалини сучасного українського тіловиховання, заснувавши Український спортовий кружок (УСК) і Дівочий спортовий кружок (ДСК). За роки роботи в Академічній гімназії І. Боберський зібрав таку німецькомовну бібліотеку, якої не мала жодна українська гімназія Галичини. У цьому йому допомогли меценати, учителі та професори закладу та самі гімназисти. Щороку завдяки їхнім старанням книгозбірня поповнювалася новими надходженнями. І. Боберський у цій справі й сам подавав належний приклад для наслідування. Відомо, що ще на початку своєї педагогічної діяльності (1901/1902 навч. р.) він пожертвував для бібліотеки 129 книжок [10, С. 26]. Вихованець гімназії Степан Шах про це зібрання згодом писав: «Бібліотеки рівнож не мали свого приміщення; шафи з книжками стояли в клясових кімнатах. Найліпше випосажена була німецька бібліотека для учнів, але це вже особиста заслуга проф[есора] І[вана] Боберського» [11, С. 227].

І. Боберський був вимогливим педагогом. Навчав уважності, дисциплінованості, відповідальності, ощадності, цілеспрямованості. Очевидно, саме через відому зі спогадів його учнів вимогливість отримав у середовищі гімназійної молоді промовисте прізвисько «Холерський»⁵. Водночас залишався приятним і доступним для гімназистів. Педагогічна праця І. Боберського відзначалася експериментуванням та новаторством. На уроках гімнастики він уміло поєднував елементи європейських гімнастичних систем з українськими традиційними народними формами — іграми, забавами. І. Боберський почав шукати й запроваджувати рідномовні відповідники для іноземних термінів. Так, зокрема, з'явилися «руханка» (власне заняття гімнастикою, основою якої є рухова активність), «прорух» (ранкова гімнастика), «рухівня» (зала для занять). Для означення цілого напрямку діяльності вживав слова «тіловиховання», «тілесне виховання», а спорту — «змаг».

Особистим прикладом І. Боберський надихав українське гімназійне середовище до фізичних занять і до навчання. Неодноразово можна було по-

⁴ Лист Івана Боберського до Українського студентського товариства «Русь» у Граці. Львів, 3 червня 1899 р. Архів Українського студентського товариства «Січ» у Граці.

⁵ Боберська (Лисейко) З. Спогади: машинопис. Арк. 4. Приватний архів Лесі Чабан (Львів).

бачити, як він на уроках руханки бігав разом із гімназистами, грав із ними в «копаний м'яч» (футбол), «ситківку» (теніс), «гаківку» (хокей), проводив з учнями піші походи околицями Львова, містами й селами Галичини, Карпатами. Так, 29 вересня 1910 р. з 28 учнями 8-б класу здійснив мандрівку навколо Львова [12, С. 20]. Як організатор І. Боберський зумів максимально використати можливості, що їх мали тоді українці у Львові, для розвитку й популяризації руханкової справи, зокрема матеріально-технічну базу Українського гімнастичного товариства «Сокіл-Батько» та Академічної гімназії. Навчально-методичні праці І. Боберського, які ввійшли до опублікованих на сторінках гімназійних звітів: «Забави і гри рухові» (1904 р.), «Забави і гри рухові: Часть друга» (1905 р.), «Забави і гри рухові: Часть третя: Копаний мяч» (1906 р.), «Рядові вправи» (1909 р.), «Ситківка» (1909 р.), «Лавчина і щєблївка» (1910 р.), «Прорух» (1912 р.) та ін.), використовувалися на уроках гімнастики та в діяльності УСК і ДСК, а також мали неабияку популярність на українських землях у складі Австро-Угорщини та в діаспорі.

Паралельно з педагогічною діяльністю, І. Боберський працював у різних громадських організаціях. Зокрема у сокільській упродовж 1901—1918 рр. пройшов шлях від рядового члена до голови «Сокола-Батька»⁶. Як провідний сокільський діяч спричинився до розвитку та зростання авторитету товариства як на Галичині, так і далеко поза її межами [13, С. 3—22]. За низкою ознак (організаційна структура, кількісний та якісний склад, наявність власної гімнастично-спортової інфраструктури, налагодження видання спеціалізованої літератури й часописів, проведення руханкових показів, змагань, участь у міжнародних сокільських злетах, наявність власної символіки та атрибутики, національної руханкової термінології тощо) український «Сокіл» напередодні Першої світової війни був однією з найкращих сокільських організацій в Європі. На глибоке переконання І. Боберського, такі товариства мали існувати в кожному населеному пункті Галичини.

Заслугою І. Боберського було те, що 1911 р. «Сокіл-Батько» облаштував у Львові руханково-спортовий комплекс (майдан, площу, «Український город»). Він створив спеціальну спілку, до якої ввійшли відомі діячі того часу М. Шухевич, Т. Соловій, К. Паньківський, С. Федак, Д. Левицький, М. Заячківський, Л. Кульчицький, О. Сероїчковський, К. Левицький, І. Сполітакевич. Відповідну земельну ділянку було знайдено у Стрийському парку, між сучасними вул. Стрийською, Козельницькою та І. Франка, однак на неї претендували й поляки. Стараннями І. Боберського українці швидко зібрали необхідні кошти та викупили її. Частково це були пожертви, а більшу частину становила позика у заможних українців, яку «Сокіл-Батько» зобов'язався сплатити якнайшвидше. На заклик І. Боберського до збору коштів долучилися на Галичині, Наддніпрянщині, Кубані, у США та Канаді⁷.

⁶ ЦДІАЛ України. Ф. 366. Оп. 1. Спр. 12. Арк. 81.

⁷ Там само. Ф. 312. Оп. 1. Спр. 134. Арк. 1—265.

Ініціативи І. Боберського знаходили розуміння й підтримку у членів сокільського товариства, а авторитет і заслуги провідника були відзначені врученням йому 1911 р. старшинської булави. Він і його соратники вибудували організацію, яка, окрім, власне, руханково-спортивного доробку, помітно вплинула на формування національної свідомості та згуртування української спільноти на українських землях Австро-Угорщини, а в роки Першої світової війни й національно-визвольної боротьби українців першої половини ХХ ст. продемонструвала свою організаційну міцність та інтелектуальну спроможність. На червень 1914 р. на Галичині, за даними І. Боберського, налічувалося 974 сокільські осередки з близько 70 тис. членів⁸.

У 1902—1903 рр. І. Боберський брав жваву участь у діяльності Наукового товариства імені Шевченка⁹. Зокрема 1903 р. разом із С. Дністрянським, М. Павликом, В. Шухевичем та іншими був залучений до розробки нового статуту НТШ¹⁰. До Першої світової війни він співпрацював з інституцією в контексті підготовки й видання своїх праць та загалом видавничої діяльності сокільського товариства. Схвальні відгуки на деякі з його праць було опубліковано у «Записках НТШ» [14, С. 242]. Треба віддати належне і його сумлінній роботі над перекладом німецькою мовою книжки М. Грушевського «Очерки истории украинского народа» [15, С. 258, 261, 438—439, 453]. І. Боберський співпрацював із НТШ як голова гімнастичного товариства «Сокіл-Батько», особливо інтенсивно в період підготовки та проведення I і II «краєвих здви́гів» у Львові (1911, 1914 рр.)¹¹. У міжвоєнний період та в роки Другої світової з метою створення експозиції з історії українського тіловиховання і спорту він подарував НТШ частину своєї бібліотеки, архіву та речові пам'ятки¹². Пересилаючи свій величезний архів до наукового товариства, І. Боберський намагався зберегти для нащадків важливі документи, що висвітлювали різні аспекти історії України кінця ХІХ ст. — першої половини ХХ ст.

На початку ХХ ст. І. Боберський поряд з іншими знаними діячами того часу, зокрема з М. Грушевським, виступив одним із засновників товариства «Учительська громада» [16, С. 248]. В організації впродовж 1909—1914 рр. виконував усі покладені на нього функції, як авторитетний педагог представляв українських учителів у квітні 1912 р. на з'їзді Державного союзу вчителів середніх шкіл у Відні та успішно репрезентував «Учительську громаду» на міжнародних форумах, зокрема у серпні 1910 р. на III конгресі з питань шкільної гігієни в Парижі. Деякі свої праці та замітки з проблем тіловиховання І. Боберський публікував на шпальтах друкованого органу «Учительської громади» — науково-педагогічного журналу «Наша школа» [17, С. 13—18].

⁸ Боберський І. Не згинати голови! Машинопис. Арк. 6. Український національний музей у Чикаго.

⁹ ЦДІАЛ України. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 372. Арк. 8.

¹⁰ Там само. Спр. 5. Арк. 10—19.

¹¹ Там само. Спр. 286. Арк. 5—6.

¹² Там само. Ф. 366. Оп. 1. Спр. 5. Арк. 3—22.

За посередництва організації «Сокіл-Батько» у Львові та сокільських осередків Галичини І. Боберський співпрацював з товариством «Просвіта». Його подвижницьку роботу в контексті розвитку сокільського руху та публікації праць із теорії й методики фізичного виховання і спорту було відзначено на I українському просвітньо-економічному конгресі з нагоди 40-ліття від створення товариства «Просвіта» [18, С. 239—245]. Як очільник товариства «Сокіл-Батько» І. Боберський плідно співпрацював з «Просвітою» в період підготовки та проведення I і II краєвих здвигов у Львові й інших значущих культурно-освітніх заходів.

Серед українців І. Боберський пропагував різні види спорту, які вже були відомі в Європі. У створеному ним в Академічній гімназії та її філії Українському спортовому кружку впродовж 1906—1914 рр. І. Боберському та його послідовникам удалося підготувати чимало знаних пізніше «спортовців» і фахівців у ділянці фізичного виховання. В назві організації чи не вперше в українському середовищі вжито означення «спортовий». Знаковим стало і слово «Український» [19, С. 10] — за 11 років до появи перших державних утворень українців у ХХ ст., а саме Української Народної Республіки й Західноукраїнської Народної Республіки. УСК під його керівництвом послужив прикладом для ініціативних груп в інших містах Галичини, зокрема Перемишлі, Тернополі, Станіславові, Стрию. Осередок став справжньою «кузнею» перших пропагандистів спорту. З-посеред чільних діячів цієї організації слід виокремити вихованців І. Боберського Степана Гайдучка, Антона Зеленого, Степана Кизиму, Романа Носковського, Петра й Тараса Франків, Степана Цимбалу, Федя Черника. Кожен з них у різний час брав дієву участь у заснуванні та розвитку українських руханково-спортових гуртків і товариств Галичини, зокрема й таких відомих, як «Пласт».

І. Боберський виступив співорганізатором спортивного товариства «Україна» (1911 р.), української скаутської організації «Пласт» (1911 р.) та «Змагального союзу» (1911 р.). Його внесок було належно оцінено: іменовано першим почесним членом «України». У міжвоєнний період це спортивне товариство стало одним із базових для українців на західних землях, а змагання, які воно організовувало — «Запорожські ігрища» (1911, 1914 рр. та в міжвоєнний період) були головними комплексними національними чемпіонатами серед українців Галичини. І. Боберський долучився до формування організаційних та ідеологічних засад «Пласту». Завдяки його зусиллям й фінансовій допомозі в перші роки діяльності організації було опубліковано пластові методичні видання, спеціальну літературу, яка послужила підвалинами для розвитку пластового руху. І. Боберський постійно надавав консультативну допомогу керівництву «Пласту», популяризував пластову ідею, багато зусиль доклав до того, щоб згуртувати молодих викладачів та активних діячів руханкових і спортивних товариств й організаційно спрямувати їх на розбудову «Пласту». Впродовж усього свого життя не втрачав контактів із провідними діячами пластового руху, вивчав історію та методику виховання скаутів різних країн світу [20, С. 85—95].

Спортові організації, до яких мав відношення І. Боберський, спричинилися як до становлення українського спортивного руху, так і до піднесення національного духу, самосвідомості та плекання державницьких устремлінь кількох поколінь української молоді першої половини ХХ ст. І. Боберський, вважав, що кожна молода людина має розвиватися гармонійно — як духовно, так і фізично.

Напередодні Першої світової війни І. Боберський як член, а з 1908 р. — голова товариства «Сокіл» проявив себе успішним видавцем, редактором, автором десятків публікацій, консультантом і рецензентом. Завдяки його безпосередній участі впродовж 1909—1914 рр. виходили перші офіційні друковані органи товариства «Сокіл-Батько» — «Сокільські вісти» та «Вісти з Запорожжя», які послужили опорою для інших українських руханкових і спортових товариств Галичини. На шпальтах часописів фахово висвітлювалися діяльність українських пожежних, руханкових і спортових осередків краю, розвиток тіловиховання та спорту, історія України, життя українців у різних куточках світу, публікувалися звіти про діяльність товариства «Сокіл-Батько», заклики, відозви, реклама тощо. І. Боберський зробив чимало для розширення видання сокільської літератури з урахуванням національних традицій і світової практики. За його головування «Сокіл-Батько» інтенсифікував видання статутів, звітів, календарів, членських «виказок», «правильників», карток-зголошень, обіжників до осередків, свідоцтв, грамот, закликів, афіш, програмок, поштових карток, листівок тощо. І. Боберський словом та особистим прикладом надихав на написання науково-методичних праць із тіловиховання і спорту сокільських та громадських діячів. Загалом видавнича діяльність «Сокола-Батька» й активна участь у цьому процесі І. Боберського спричинилися до зміцнення сокільського руху, національних гімнастичних, спортових товариств на українських землях і в діаспорі [21, С. 122, 153].

І. Боберський відіграв визначальну роль в організації та проведенні краєвих здвигів у Львові (1911, 1914 рр.), що стали виявом національного і громадського поступу кількох поколінь українців Галичини, починаючи з середини ХІХ ст., кульмінацією боротьби за національне самовизначення, що вже невдовзі виявить себе створенням військової формації січових стрільців, а найголовніше — Листопадним чином і проголошенням ЗУНР [21, С. 153—169]. До 1911 р. український «Сокіл» та й уся українська громадськість Львова не провадила таких масштабних заходів. І. Боберський, перебуваючи на посаді голови «Сокола-Батька», робив усе можливе не лише для розвитку національного сокільства та об'єднання з січовими осередками Галичини, а й для згуртування, консолідації через гімнастичний і парамілітарний рухи українців Галичини й інших земель.

Участь у всесокільських злетах у Празі та інших подібних заходах давала можливість на той час бездержавному народові не лише представити українське сокільство, а й політично заманіфестувати себе Європі та світові. Досвід, набутий українцями особливо на VI Всесокільському злеті у Празі 1912 р., в майбутньому знадобився при укладанні програм сокільських свят як на Галичині, так і

в діаспорі. Завдяки зусиллям І. Боберського українські «соколи» брали участь у всесокільських злетах у Чехословаччині міжвоєнної доби [21, С. 169—181].

На початку ХХ ст. І. Боберський став автором перших українських теоретико-методичних праць, присвячених різним аспектам фізичного виховання: «Забави і гри рухові» (1904 р.), «Забави і гри рухові: Часть II: Вісімнайцять гор мячевих» (1905 р.), «Забави і гри рухові: Часть III: Копаний мяч» (1906 р.), «Свобідні вправи: Ч. 1: Вправи вільноруч Сандова» (1906 р.), «Свобідні вправи для пожарних “Соколів”» (1908 р.), «Прилюдні вправи: Ч. 3: Вправи списою» (1909 р.), «Прилюдні вправи: Ч. 4: Вправи топірцем» (1909 р.), «Впоряд» (1909 р.), «Забави і гри рухові: Ч. IV: Ситківка» (1909 р.), «Свобідні вправи для пожарних “Соколів”» (1909 р.), «Правила до гаківки» (1910 р.), «Лавчина і щєблівка» (1910 р.), «Прилюдні вправи: Ч. 2: Вправи вільноруч» (1910 р.), «Прилюдні вправи: Ч. 6: Вправи хоругувцями» (1910 р.), «Нові шляхи до тілесного виховання» (1911 р.), «Примітки до прилюдних вправ: Ч. 2» (1911 р.), «Прилюдні вправи: Ч. 7: Вправи палицями» (1911 р.), «Прилюдні вправи: Ч. 8: Вправи ручником» (1911 р.), «Прорух» (1912 р.), «Їзда на лещетах» (1912 р.) та ін.

І. Боберський зумів себе належним чином проявити в переддень і в роки Першої світової війни у військово-політичній сфері. Він брав діяльну участь у розбудові різних структур українського визвольного руху 1910-х рр., зокрема як голова «Сокола-Батька» долучився до становлення та поширення серед української молоді стрілецького руху й фахового військового вишколу. У цьому йому допомагали відомі сокільські діячі С. Горук, Р. і З. Носковські, Є. Перфецький, О. Довбенко, Л. Огоновський, К. Гутковський, Л. Лепкий та ін. [22, С. 11]. Так, у Бориславі в листопаді 1912 р. Л. Лепкий і К. Гутковський активно провадили «стрілецьку науку і вправи», заохочуючи до неї місцевих робітників-українців¹³. Із розвитком стрілецького руху у сокільських організаціях і поширенням «вправ в стрілянню» постала проблема закупівлі зброї («крісів») та виготовлення мішеней («поцілок», «влуч»). У лютому 1913 р. з ініціативи І. Боберського та за його кошти було виготовлено 1 тис. мішеней для стрільби з рушниць [24, С. 37]. Після завершення вправ на «поцілці» записували дату, місце проведення змагань, результати стрільця і це засвідчувалося підписами членів суддівської колегії. І. Боберський також придбав для «соколів» за власні гроші 2 бельгійські гвинтівки системи Комблена. Планувалося також спорудити тир («стрільницю») для занять. Старшина «Сокола-Батька» закликала сокільські осередки провадити польові вправи та вправи зі стрільби [24, С. 12]. Для цього було закуплено 6-мм карабіни («фльоберти»), рушниці систем Ф. Манліхера (М1895) та Й. Верндля, облаштувалися стрільниці тощо.

Роз'яснювальну роботу щодо організації тренувань зі стрільби для сокільських осередків І. Боберський і старшина «Сокола-Батька» провадили й на

¹³ Боберський І. Нотатник (1912—1914). Рукопис. Арк. 11 зв. Архів-музей ім. Д. Антоновича УВАН у США.

шпальтах часопису «Вісти з Запорожжя». У 1913 р. І. Боберський написав навчально-методичний посібник «Стріляне до влучі» [25, С. 58—63], в якому подав коротку інформацію про зброю, методику стрільби, описав правила змагань, техніку безпеки тощо. Розробив та уніфікував спеціальну термінологію. Так, завдяки І. Боберському у словнику української молоді з'явилися вирази й терміни «стріляне до влучі», «влуча», «поцілка», «стрілець», «стрілиця», «стрільниця», «степінь», «постава» тощо. В 1914 р. він планував видати ґрунтовнішу працю зі стрільби, однак цій ініціативі завадила Перша світова війна. Своєрідним підсумком діяльності стрілецьких куренів при «Соколі-Батьку» під керівництвом І. Боберського став Шевченківський здви́г у Львові, на якому були представлені від «Сокола» — 78 осіб в одностроях, від «Січі» — 146 [26, С. 4—7].

У роки Першої світової та наступний період І. Боберський, як чимало свідомих українських діячів того часу, поринув у вир національно-визвольної боротьби. Він — діяльний член і скарбник Бойової (з 1917 р. — Центральної) управи українських січових стрільців; в 1914—1915 рр. — член Головної, в 1915—1916 рр. — Загальної української ради; в 1918—1919 рр. — референт пропаганди письменничого відділу в Державному секретаріаті військових справ Західноукраїнської Народної Республіки; 1920 р. — повноважний представник ЗУНР у США, відтак у Канаді; впродовж 1922—1924 рр. — секретар представництва ЗУНР у Канаді [27, С. 134—153]. Сучасники відзначали його невтомну роботу в різних ділянках українського державотворення.

Своє реноме енергійного і продуктивного організатора, авторитетного політика, дипломата, борця за незалежність України І. Боберський підтвердив, перебуваючи в діаспорі (1920—1932 рр. — у Канаді, 1932—1947 рр. — в Югославії). Не полишаючи громадської та політичної діяльності, чимало зусиль він докладав до вдосконалення освітньо-виховної роботи. Зокрема в Канаді долучився до діяльності «Рідної школи», Українського інституту «Просвіта», виступав на різних заходах не тільки у Вінніпегу, де проживав, а й в інших містах. Брав жваву участь у культурно-просвітніх і наукових заходах канадських українців, зокрема з'їздах українських учителів. Неодноразово викладав різні дисципліни на курсах, що їх проводила Організація українського учительства. У другій половині 1920—1930-х рр. здійснив кілька поїздок Європою, де виступав з актуальних питань освіти, культури, історії й політики [28, С. 294—305].

У діаспорі І. Боберський проявив себе як організатор та авторитетний громадський діяч [29, С. 540—549]. За його участі та підтримки було створено Товариство опіки над українськими переселенцями ім. св. Рафаїла в Канаді, «Українські стрілецькі громади» та інші культурно-просвітні, спортивні осередки. І. Боберський готував для них статuti, листи, звернення, обіжники, відозви, необхідну документацію, консультував відносно життя в Канаді, неодноразово супроводжував у поїздках по країні делегатів від львівського Товариства опіки над українськими емігрантами. Був діяльним членом Українського народного союзу. У міжвоєнну добу підтримував контакти та всіляко допомагав львівському товариству «Сокіл-Батько» та пражському Сою-

зу українського сокілства за кордоном. Приїзд І. Боберського до Львова в 1928 р. слугував інтересам гуртування української спільноти Галичини, а для місцевих громадських організацій став часом підбиття підсумків та визначення напрямів подальшого розвитку.

Упродовж 1920—1940-х рр. І. Боберський консультував окремих осіб та організації, писав статті тощо. Маючи величезний досвід видавничої й редакторської діяльності, допомагав Товариству опіки над українськими переселенцями ім. св. Рафаїла в Канаді налагодити широкомасштабну видавничу діяльність.

І. Боберський невтомно наголошував, що в діаспорі потрібно приділяти більше уваги молоді. 24 серпня 1924 р. в одному зі своїх виступів перед парафіянами греко-католицької церкви у Вінніпегу він стверджував, що «українська мова — се душа українця, і коли він стратить сю душу, стане мертвий. Хто встидається своєї мови, той встидається самого себе, того ніякий нарід не пошанує і шанувати не може. Правдивий і чесний англієць бридиться таким дезертиром, що втікає від свого народу і від своєї мови. Як світ світом, дезертирство все приносило ганьбу дезертирови і буде приносити так довго, як довго світ цінить честь» [30, С. 213]. 25 серпня 1927 р. у промові, адресованій дитячій аудиторії, наголосив: «Українська мова за Атлантийським океаном в Європі лучить разом більше людей, як їх має Канада, лучить чотири рази більше людей, як їх живе в усіх провінціях Канади. Тою мовою говорять в Канаді наші мама і тато. Дятого та мова нам дорога і мила. Бо нікого немає чоловік любійшого в світі, як родичів, що виховали його і дали поради на дорогу і навчили працювати. Коли почуємо українську мову, пригадуємо собі голос мами і очі тата, і нема для нас нічо дорозшого над ті слова, якими вони нас випроводжували в світ, між люди. Ті слова любі нам так, як холодна кернична вода в горячий день, а веселі як блеск сходячого сонця»¹⁴.

І. Боберський застерігав проти релігійних суперечок, які час від часу виникали у середовищі українських товариств Канади, стверджуючи, що вони «ослаблюють наш релігійний хист, а світські інтелігенти повинні до них не допускати, не роз'єднувати і розбивати нас». Уважав, що опонентів краще перемогати не словесною дискусією, наклепами чи підступами, а невтомною працею, яку виконувати «мовчки і на час»¹⁵.

Перебуваючи в еміграції, І. Боберський збирав інформацію (спогади, світлин, документи тощо) про життя українців у Канаді. Його велика книгозбірня у Вінніпегу послужила основою для створення Канадійської бібліотеки ім. Івана Боберського, до якої ввійшли видання українською та англійською мовами, часописи, збірки малюнків і світлин, різні артефакти, зібрані ним під час перебування в Канаді. І. Боберський провадив також наукові студії, їх результати опубліковано в «Українській загальній енциклопедії», три томи котрої побачили світ у 1930—1934 рр. на Галичині. Захоплений олімпійською

¹⁴ ЦДАВО України. Ф. 4379. Оп. 1. Спр. 4. Арк. 142.

¹⁵ ЦДІАЛ України. Ф. 366. Оп. 1. Спр. 8. Арк. 17—20.

ідеєю, 1936 р. відвідав IV зимові Олімпійські ігри в Гарміш-Партенкірхені та XI літні в Берліні, підготувавши низку журналістських репортажів для українських видань. Завдяки його публікаціям українці Галичини й діаспори знайомились з ідеями міжнародного олімпійського руху. Живучи в діаспорі, допомагав товариству «Сокіл-Батько» налагоджувати видавничу діяльність, зокрема консультував, рецензував, збирав і передавав кошти. На сторінках різних видань провадив роз'яснювальну роботу, розповідав про завдання українського сокілства на Галичині, значення спорту для народу [21]. Помер І. Боберський 17 серпня 1947 р. Похований у родинному гробівці Поллаків на кладовищі міста Тржич в Югославії.

Серед творчої спадщини І. Боберського на особливу увагу заслуговують його моральні настанови та афоризми. Вони широко використовувалися в публікаціях, на відзнаках, прапорах, листівках, зверненнях і відозвах до української громадськості: «Байдужі гинуть!», «Виховане тіла — се шлях до вихованя духа», «Все вперед! Всі враз!», «Все йти до мети, коли хочеш зайти», «Ділами, не словами!», «Замало читаємо і замало пишемо, для того замало знаємо», «Змаг гартує волю», «Кожде покоління відповідає за прикмети тіла і духа слідуючого покоління», «Лише зорганізована фізична сила запевнює народови свободу і незалежність», «Не плачем, а мечем!», «Розвивай свої сили, бо як ти слабкий, то сьвіт скрутить тобі карк», «Руханка учить приказувати і учить слухати. Руханка виховує вже в молодіжці організаційний змісл, при звичаює до поділу праці, до відвічальности за обняту задачу, до совісности і точности, до опанованя роботи правильною напругою, до віри в свої сили», «Треба мати знання і треба вміти знанням орудувати. Знання це топір, сприт це топорище» та ін.

Свої численні статті І. Боберський (підписувався також криптонімами та псевдонімами «Бб», «ББ», «Б. Б.», «Бібр», «Бібр в Канаді», «Бібр Канади», «Бібр в Манітобі», «Бібр на Балкані», «Брідідік», «І. Б-кий», «Льорд Брідідік», «Оеи», «Оей», «Оси», «Рек», «Рск») публікував в українській та іноземній періодиці, зокрема в таких виданнях, як «Америка», «Вісти з Запорожа», «Діло», «Життя і знання», «Канадійський фермер», «Народне слово», «Поступ», «Свобода», «Сокільські вісти», «Спорт», «Змаг», «Україна», «Український голос», «Український емігрант», «Український Сокіл», а також в альманахах, календарях, енциклопедіях. Упродовж 1920—1940-х рр. він видав праці: «Рухові забави і гри» (4-те вид., Львів, 1923 р.), «Вправи палицями і списками» (2-й наклад, Львів, 1927 р.), «Вправи хоругвочцями» (2-й наклад, Львів, 1927 р.), «Українське сокілство» (Львів, 1939 р.), «Помічення про англійський Пласт» (Львів, 1939 р.), «Вільноручні вправи» (Краків, 1940 р.) та ін. Упродовж свого життя створював термінологію у царині українського тіловиховання.

Праця І. Боберського удостоювалася високих оцінок і громадських посяд, визнання та пошанування українців у світі. Його ювілеї гідно відзначалися, а проголошення року Івана Боберського (1943 р.) на українських землях остаточно сформуло його суспільно визнану харизму як «великого сина

України». Ще за життя був іменований «апостолом» фізичного виховання та фізичного відродження нації, «батьком» українського сокієства й тіловиховання», «каменярем українського спорту», «провідником», «невтомним працівником на ниві української руханки», «тіловиховним авторитетом».

Таким чином, у житті І. Боберського можна виокремити п'ять періодів:

1) 1873—1901 рр. — дитячі та юнацькі роки, гімназійне навчання (1884—1891 рр.), здобуття вищої освіти в університетах Львова і Граца (1891—1899 рр.), перші два роки педагогічної праці у львівській (1899—1900 рр.) та дрогобицькій (1900—1901 рр.) гімназіях; поворотним моментом у житті І. Боберського став 1901 р., зокрема його переїзд до Львова; формування світоглядних орієнтирів.

2) 1901—1914 рр. — педагогічна, громадсько-культурна робота у Львові та на Галичині; час, коли І. Боберський зумів уповні розкрити свій потенціал педагога, організатора, громадського діяча, втілити у життя чимало проєктів національного значення.

3) 1914—1923 рр. — військово-політична й державотворча діяльність у Бойовій (з 1917 р. — Центральній) управі легіону січових стрільців, Головній і Загальній українських радах, Державному секретаріаті військових справ ЗУНР, представництві ЗУНР у США та Канаді.

4) 1924—1932 рр. — суспільно-культурна й політична діяльність у Канаді (Вінніпег).

5) 1932—1947 рр. — життя в м. Тржич в Югославії, де І. Боберський, як і в попередній період, працював у суспільно-культурному напрямі, багато часу приділяючи впорядкуванню свого архіву та книгозбірні, написанню спогадів тощо.

В Україні пам'ять визначного діяча гідно вшановано. Зокрема Львівська обласна рада проголосила 2013-й роком Івана Боберського. У червні 2015 р. при Науковому товаристві імені Шевченка створено Комісію тіловиховання і спорту ім. І. Боберського. В лютому 2019 р. Львівському державному університету фізичної культури присвоєно його ім'я. У вересні 2020 р. посольство України у Словенії за сприяння органів влади цієї країни встановило в м. Тржич на будинку, де він проживав упродовж 1932—1947 рр., пам'ятну таблицю. Львівська обласна рада проголосила 2023-й роком І. Боберського.

REFERENCES / СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Chaban, L. Rid Boberskykh. *Materialy chetvertoi mizhoblasnoi henealobichnoi konferentsii "Ukrainskyi rodovid" 27—28 bereznia 2004 r.* Ed. A. Ohorchak. Lviv: Ukrainski tekhnolohii, 2005. 108-133 [in Ukrainian].
[Чабан Л. Рід Боберських. *Матеріали четвертої міжобласної генеалогічної конференції «Український родовід» 27—28 березня 2004 р.* Упор. А. Огорчак. Львів: Українські технології, 2005. С. 108—133].
2. Blazejowskyj, D. Historical šematism of Peremyšl including the apostolic administration of Lemkivščyna (1828—1939). Lviv, 1995. 1008 p.
3. о. Mykola Boberskyi. *Ilustrovanyi kaliendar tovarystva "Prosvita" z literaturnym zbirnykom na prestupnyi rik 1920.* Lviv, 1919. 357 [in Ukrainian].

- [о. Микола Боберський. Ілюстрований календар товариства «Просвіта» з літературним збірником на переступний рік 1920. Львів, 1919. С. 357].
4. Rozkład materiału naukowego. *Sprawozdanie dyrekcji c. k. wyższego gimnazyum w Samborze za rok szkolny 1890*. Sambor: Nakładem funduszu szkolnego, 1890. 49-50 [in Polish].
  5. Haida, P. Proidenyi shliakh: Spohady 1892—1952. Peredm. Ya. Hrytsaka. Kyiv: Smoloskyp, 2014. 600 s. [in Ukrainian].
[Гайда П. Пройдений шлях: Спогади 1892—1952. Передм. Я. Грицака. Київ: Смолоскип, 2014. 600 с.].
  6. Spis nauczycieli szkół średnich w Galicyi oraz polskiego gimnazyum w Cieszynie na podstawie nadesłanych tabel konskrypcyjnych. Ułożył Henryk Kopia. Lwów: Nakładem towarzystwa nauczycieli szkół wyższych, 1909. 167 s. [in Polish].
  7. Zmiany w składzie grona nauczycieli w ciągu szkolnego 1901. *Sprawozdanie dyrektora c. k. IV. gimnazyum we Lwowie za rok szkolny 1901*. Lwów: Nakładem funduszu naukowego, 1901. S. 50-51 [in Polish].
  8. Zmiany w składzie grona nauczycieli w ciągu szkolnego 1901. *Sprawozdanie dyrekcji c. k. wyższego gimnazyum w Drohobyczu za rok szkolny 1902*. Drohobycz: Nakładem funduszu szkolnego, 1902. S. 32 [in Polish].
  9. Sova, A., Romaniuk, M. Ivan Boberskyi's pedagogical activity at Bazilian Sisters Servants Gymnasium in Lviv (1906—1914). *Skhidnoevropejskyi istorychnyi visnyk [East European Historical Bulletin]*. 2019. Special issue 4: 71-80. <https://doi.org/10.24919/2519-058x.0.184411>
  10. Prybory naukovy. *Zvit dyrektsyi ts. k. akademichnoi gimnazyi u Lvovi za shkylnyi rik 1901/1902*. Lviv: Nakladom naukovofo fondu, 1902. 26 [in Ukrainian].
[Прибори наукові. Звіт дирекції ц. к. академічної гімназії у Львові за шкільний рік 1901/1902. Львів: Накладом наукового фонду, 1902. С. 26].
  11. Shakh, S. Lviv — misto moieci molodosty. («Tsisarsko-Korolivska Akademichna Himnaziia»). Munchen: Khrystyianskyi Holos, 1956. Chast. III [in Ukrainian].
[Шах С. Львів — місто моєї молодости. («Цісарсько-королівська академічна гімназія»). Мюнхен: Християнський голос, 1956. Част. III. 362 с.].
  12. [Boberskyi, I.]. Gimnastyka. *Zvit dyrektsyi ts. k. akademichnoi gimnazyi u Lvovi za shkylnyi rik 1910/1911*. Lviv: Nakladom naukovofo fondu, 1911. 15-24 [in Ukrainian].
[Боберський І.]. Гімнастика. *Звіт дирекції ц. к. академічної гімназії у Львові за шкільний рік 1910/1911*. Львів: Накладом наукового фонду, 1911. С. 15—24].
  13. Sova, A. Ivan Boberskyi — providnyi diiach ukrainskoho sokil'skoho rukhu. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*. Vyp. 30: Ukrainskyi vyzvolnyi rukh XX st. Lviv, 2017. 3-22 [in Ukrainian].
[Сова, А. Іван Боберський — провідний діяч українського сокілського руху. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 30: Український визвольний рух XX ст. Львів, 2017. С. 3—22].
  14. Krevetskyi, I. Naukovi rozvidky i stati v spravozdanniakh ukrainskykh serednikh shkil u Halychyni za 1903/4—1907/8 rr.: Shkoly lvivski y peremyski. *Zapysky Naukovoho Товариства імені Шевченка*. Т. LXXXVI. Кн. VI. Lviv, 1908. S. 242 [in Ukrainian].
[Кревецький І. Наукові розвідки й статі в справозданнях українських середніх шкіл у Галичині за 1903/4—1907/8 рр.: Школи львівські й перемиські. *Записки Наукового Товариства імені Шевченка*. Т. LXXXVI. Кн. VI. Львів, 1908. С. 242].
  15. Lystuvannia Mykhaila Hrushevskoho. Т. 4: Lystuvannia Mykhaila Hrushevskoho ta Ivana Dzhydzhory. Comps.: S. Pankova, V. Pryshliak; ed. L. Vynar, P. Sokhan, I. Hyrych. Kyiv; New York: UIT, VD «Prostir», 2008. 552 s. [in Ukrainian].

- [Листування Михайла Грушевського. Т. 4: Листування Михайла Грушевського та Івана Дзиджори. Упоряд.: С. Панькова, В. Пришляк; ред. Л. Винар, П. Сохань, І. Гирич. Київ; Нью-Йорк: УІТ, ВД «Простір», 2008. 552 с.].
16. Boberskyi, I. Spomyn postiiinoho zmahannia. *Dvadtsiatpiatlittia tovarystva "Uchytelska Hromada": Yuvileinyi naukovyi zbirnyk*. Lviv: Nakladom tovarystva "Uchytelska Hromada", 1935. S. 248 [in Ukrainian].
[Боберський І. Спомин постійного змагання. *Двадцятьп'ятьліття товариства «Учительська громада»: Ювілейний науковий збірник*. Львів: Накладом товариства «Учительська громада», 1935. С. 248].
17. Boberskyi, I. Novi shliakhy do tilesnoho vykhovania. *Nasha Shkola: Naukovo-pedahohichnyi zhurnal*. Кн. І. Lviv; Chernivtsi, 1911. 13-18 [in Ukrainian].
[Боберський І. Нові шляхи до тілесного виховання. *Наша школа: Науково-педагогічний журнал*. Кн. І. Львів; Чернівці, 1911. С. 13—18].
18. Boberskyi, I. Znachinie rukhovyykh tovarystv. *Propamiatna knyha: Pershyi ukrainskyi prosvitno-ekonomichnyi kongres uladzhenyi Tovarystvom "Prosvita" v soroklitie zasnovania u Lvovi v dniakh 1 i 2 liutoho 1909 r.: Protokoly i referaty*. Lviv: Koshtom i nakladom Tovarystva «Prosvita», 1910. 239-245 [in Ukrainian].
[Боберський І. Значіне рухових товариств. *Пропам'ятна книга: Перший український просвітно-економічний конгрес уладжений Товариством «Просвіта» в сороклітє заснованя у Львові в днях 1 і 2 лютого 1909 р.: Протоколи і реферати*. Львів: Коштом і накладом Товариства «Просвіта», 1910. С. 239—245].
19. Boberskyi, I. Ukrainske sokilstvo 1894—1939. Lviv: Sokil-Batko, 1939. 16 s. ("Sokilska biblioteka", ch. 7) [in Ukrainian].
[Боберський І. Українське сокільство 1894—1939. Львів: Сокіл-Батько, 1939. 16 с. («Сокільська бібліотека», ч. 7)].
20. Sova, A. Vnesok Ivana Boberskoho u stanovlennia orhanizatsii "Plast". *Naukovi zoshyty istorychnoho fakultetu Lvivskoho universytetu*. Vyp. 15. Lviv, 2014. 85-95 [in Ukrainian].
[Сова А. Внесок Івана Боберського у становлення організації «Пласт». *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*. Вип. 15. Львів, 2014. С. 85—95].
21. Sova, A. Ivan Boberskyi: suspilno-kulturna, viiskovo-politychna ta osvितno-vykhovna diialnist. Lviv, 2019. 512 s. [in Ukrainian].
[Сова А. Іван Боберський: суспільно-культурна, військово-політична та освітньо-виховна діяльність. Львів, 2019. 512 с.].
22. Shukhevych, S. Vudysh brate mii (8 misiativ sered USS-iv). Lviv, 1930. 232 s. [in Ukrainian].
[Шухевич С. Видиш брате мій (8 місяців серед УСС-ів). Львів, 1930. 232 с.].
23. Haiduchok, S. Piv stolittia sokilskykh vydan. Lviv, 1937. 53 s. [in Ukrainian].
[Гайдучок С. Пів століття сокільських видань. Львів, 1937. 53 с.].
24. Vpravy polevi. *Visty z Zaporozha: Chasopys rukhankovykh, zmahovykh, mandrivnykh i rozharnykh tovarystv*. Lviv, 1913. 28 liutoho. Ch. 77-78. 12 [in Ukrainian].
[Вправи полеві. *Вісти з Запорожжя: Часопись руханкових, змагових, мандрівних і пожежарних товариств*. Львів, 1913. 28 лютого. Ч. 77-78. С. 12].
25. Bb [Boberskyi, I.]. *Striliane do vluchi. Kaliendar "Visty z Zaporozha" na 1914 r.* Lviv: Naklad redaktsiyi "Visty z Zaporozha", 1913. 58-63 [in Ukrainian].
[Бб [Боберський І.]. *Стріляне до влучі. Календар «Вісти з Запорожжя» на 1914 р.* Львів: Наклад редакції «Вістий з Запорожжя», 1913. С. 58—63].
26. Shevchenkovi yuvyleinyi zdvyh u Lvovi 27.28.29.VI.1914. (Zherelnyi zvit z roboty dlia nauky na buduchnist). *Visty z Zaporozha: Rukhanka, Zmah, Pozharnyystvo, Mandrivnyystvo, Plast, Striletstvo*. Lviv, 1914. 30 lypnia. Ch. 95-96. Podviine chyslo. 4-7 [in Ukrainian].

- [Шевченковий ювілейний звіт у Львові 27.28.29.VI.1914. (Жерельний звіт з роботи для науки на будучність). *Вісти з Запорожжя: Руханка, змаг, пожарництво, мандрівництво, Пласт, стрілецьтво*. Львів, 1914. 30 липня. Ч. 95-96. Подвійне число. С. 4—7].
27. Sova, A. Diialnist Ivana Boberskoho yak povnovazhnoho predstavnyka uriadu Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Respubliky u SSHA ta Kanadi. *Drohobytskyi kraieznavchyi zbirnyk*. Vyp. XXI. Drohobych: Posvit, 2019. 134-153 [in Ukrainian].
[Сова А. Діяльність Івана Боберського як повноважного представника уряду Західно-Української Народної Республіки у США та Канаді. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Вип. XXI. Дрогобич: Посвіт, 2019. С. 134—153].
28. Sova, A. Osvitno-vykhovna diialnist Ivana Boberskoho v Kanadi. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*. Vyp. 33. Lviv, 2020. 294-305 [in Ukrainian].
[Сова А. Освітньо-виховна діяльність Івана Боберського в Канаді. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 33. Львів, 2020. С. 294—305].
29. Sova, A. Hromadska diialnist Ivana Boberskoho v Kanadi. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia istorychna. Spetsvyypusk do 75-richchia profesora Kostiantyna Kondratiuka*. Lviv: LNU im. Ivana Franka, 2019. 540-549 [in Ukrainian].
[Сова А. Громадська діяльність Івана Боберського в Канаді. *Вісник Львівського університету. Серія історична. Спецвипуск до 75-річчя професора Костянтина Кондратюка*. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. С. 540—549].
30. Bozhyk, P. Tserkov ukrainsiv v Kanadi. Prychynky do istorii ukrainskoho tserkovnoho zhyttia v Brytiiskii Dominii Kanadi, za chas vid 1890—1927. Winnipeg: Nakladom «Kanadyiskoho Ukraintsia», 1927. 336 s. [in Ukrainian].
[Божик П. Церков українців в Канаді. Причинки до історії українського церковного життя в Бритійській Доминії Канаді, за час від 1890—1927. Вінніпег: Накладом «Канадійського українця», 1927. 336 с.].

Надійшла / Received 01.10.2023

Andrii SOVA

Doctor of Historical Sciences (Dr. Hab. in History), Professor,
Docent at the Department of Olympic Education,
I. Boberskyi Lviv State University of Physical Culture (Lviv, Ukraine);
Senior Research Fellow at the Department of Contemporary History,
I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies NAS of Ukraine (Lviv, Ukraine)
sovaandrij1980@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0548-4975>

Mykhailo ROMANIUK

Candidate of Historical Sciences (Ph. D. in History),
Head of the Department of Contemporary History,
I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies NAS of Ukraine (Lviv, Ukraine)
rmv.lviv@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9407-0066>

I. BOBERSKYI — A PROMINENT UKRAINIAN SOCIO-CULTURAL AND MILITARY-POLITICAL FIGURE

The purpose is to comprehensively analyze the socio-cultural, educational, and military-political activities of I. Boberskyi, to give an assessment of his place and role in the history of Ukraine. **The methodology** is based on the principles of scientificity, historicism, systematization, and verification. Biographical, problem-chronological, and retrospective methods, proso-

pographic approaches and methods developed by special (auxiliary) historical disciplines: genealogy, sphragistics, phaleristics, vexillology, etc., are used. **The scientific novelty** consists in determining the role of I. Boberskyi in social and cultural processes in Halychyna and the diaspora, highlighting his military-political and state-building activities. **Conclusions.** Five periods can be distinguished in the life of I. Boberskyi: 1) 1873—1901 — childhood and youth years, gymnasium studies (1884—1891), obtaining higher education at the universities of Lviv and Graz (1891—1899), the first two years of teaching work at the Lviv (1899—1900) and Drohobych (1900—1901) Gymnasium; the formation of worldview landmarks; a turning point in I. Boberskyi's life — his move to Lviv; 2) 1901—1914 — teacher, social and cultural figure in Lviv and Halychyna; 3) 1914—1923 — military-political and state-building activities of I. Boberskyi in Ukrainian Combat Command (since 1917 — Central Command) of Legion of Ukrainian Sich Riflemen, Supreme Ukrainian Council, General Ukrainian Council, State Secretariat of Military Affairs West Ukrainian People's Republic, WUPR Representations in the USA and Canada; 4) 1924—1932 — socio-cultural and political activity in Canada; 5) 1932—1947 — living in Tržič in Yugoslavia, where I. Boberskyi, as in the previous period, worked in the social and cultural direction, devoting a lot of time to organizing his archive and book collection and writing memoirs.

Keywords: *I. Boberskyi, socio-cultural, educational and military-political activities, nation-building, Lviv, Halychyna, Ukrainian diaspora, Europe, USA, Canada.*